

FISKERÄTTER LÖSER KRISEN Regeringen vill satsa 200 miljoner på minskning av fiskeflottan. Så länge inte orsaken till överkapaciteten hanteras riskerar åtgärden att bli verkningslös. En politik som baseras på fiskerätter erbjuder en väg ut ur den kris fisket befinner sig i, skriver **Mark Brady** och **Staffan Waldo** i en rapport som i dag överlämnas till finansministern.

Vänd skutan mot hållbart fiske

Fiskaren strävar efter företags-ekonomisk lönsamhet. Så länge det är ekonomiskt fördelaktigt investerar han/hon i fartyg och utrustning som ökar fångstkapaciteten.

Den enskilde fiskaren beaktar dock inte att en ökning av den egna fångsten minskar andra fiskares möjligheter att fånga fisk. En investering kan därför vara privatekonomiskt motiverad, men ändå bidra till att fångstkapaciteten i fisket som helhet blir för stor.

Detta har kommit att kallas det fria tillträdet tragedi, en process som inte bara leder till för stor fångstkapacitet utan även till för högt fisketryck, små och hotade fiskbestånd samt låg lönsamhet.

Dagens fiskeriförvaltning har inte lyckats komma till rätta med problemet. Beståndskris, överkapacitet och dålig lönsamhet kännetecknar fortfarande stora delar av fisket.

Som Fiskeriverket noterar (DN 27/1) är beståndsvården till stor del en EU-fråga. Mycket kan dock göras nationellt, inte minst att reducera fiskekapaciteten.

Detta leder inte till lägre fångstnivåer men väl till ökad lönsamhet i näringen. Under rådande svenska fiskeripolitik kan den långsiktiga verkan av det skrotningsbidrag om 200 miljoner kronor som regeringen föreslår dock ifrågasättas. Den ökade lönsamhet som skulle följa i exempelvis torskfisket innebär ju en drivkraft för ny kapacitet att etablera sig, till exempel genom investeringar i befintliga fartyg eller omorientering av kapacitet.

Dagens fiskeripolitik kan inte garantera ett effektivt hinder

Ett nytt system för fiskerätter kan bryta frestelsen att fiska utöver yrkesfiskarens tilldelade andel av den svenska kvoten, hävdar artikelförfattarna.

FOTO: LENNART NYGREN

mot att kapaciteten byggs upp igen. Därför är det endast en tidsfråga innan näringen är tillbaka i dagens situation.

Att med detaljregleringar förhindra oönskad kapacitetsökning har visat sig vara svårt. Ett annat sätt att lösa problemet är att skapa fiskerättigheter.

Ett typexempel är individuella fångstkvoter som innebär att varje fiskare får rätt till en andel av den svenska kvoten. Drivkraften att överinvestera bryts då eftersom den egna kvoten inte blir större av att man skaffar större fartyg eller på annat sätt ökar sin fångstkapacitet.

Ett fartyg som skrotas i detta system medför att de kvarvarande fartygen får större

individuella kvoter och därmed bättre lönsamhet. Nya fartyg kan ju inte påbörja fiske eftersom dessa inte har någon kvot.

Individuella fångstkvoter kan vidare göras överförbara, vilket bland andra Fiskeriverket föreslagit för det pelagiska fisket (sill, makrill etcetera).

Företag som vill lämna fisket kan då sälja sina kvoter och därmed få en ekonomisk kompensation som finansieras inom näringen och således inte belastar statsbudgeten. Nya fiskare kan komma till, men inte med mindre än att de köper kvoter och därmed minskar andra fiskares fångstutrymme.

Vidare riskerar fiskaren inte att bli utan fångstmöjligheter på

grund av att andra fiskat upp den svenska kvoten. Fiskaren kan därmed fokusera på att sänka sina kostnader och utveckla en bättre och mer marknadsanpassad produkt, istället för att hinna först till fisken.

Detta tillsammans med en anpassning av näringens samlade kapacitet till rådande fiskemöjligheter ger ett kostnadseffektivt fiske.

Fiskerätter eliminerar inte bara drivkrafterna till överkapacitet utan skapar också en koppling mellan fiskbeståndens storlek och den enskilde fiskarens privatekonomi.

Större bestånd ger större fångster, bättre lönsamhet och högre värde på fiskerätten. Med andra

ord, den enskilde fiskaren får ett ökat intresse i att staten/EU vårdar bestånden väl.

De internationella erfarenheterna av fiskerättsbaserad politik är goda. I en rad länder – såsom Danmark, Norge, Island, Nya Zeeland, Holland, Estland, USA, Kanada, Japan och Australien – har fiskerättigheter lett till minskad kapacitet i flottan, ekonomisk utveckling och ökade möjligheter att anpassa fisket och fiskprodukterna till marknadens behov.

Fiskerätter är ett flexibelt förvaltningsinstrument som kan anpassas efter ekologiska och sociala förutsättningar: det som är en bra lösning för ett storskaligt havsfiske behöver inte vara det för det kustnära fisket.

Sverige bör ta ett aktivt grepp om frågan och se över hur fiskerätter för det svenska fisket kan utformas.

I ett sådant system kommer ett statligt skrotningsbidrag att ge långsiktigt goda effekter.

Fiskerätter har dessutom potential att på sikt bli en avgörande grundsten för utvecklingen av ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart fiske.

STAFFAN WALDO
fil dr

MARK BRADY
fil dr

Författarna är verksamma vid Livsmedelsekonomiska institutet. Rapporten har skrivits på uppdrag av finansdepartementets expertgrupp för miljöstudier.

REPLIK TILL RÄDDA BARNEN | Censurerad forskarrapport av Pernilla Ouis

Dikterade villkor, förtal och osanning

Censur eller inte? Rädda Barnen hävdar (SvD Brännpunkt 5/2) att det skett en "omarbetning" av min forskning i samförstånd. De angav en lång lista över saker som skulle ändras, som bland annat innebar att jag skulle ta bort vad barnen sagt.

Det var inget tal om dialog eller samarbete – Rädda Barnen dikterade villkoren, hotade med att låta en konsult skriva om min text och tog sen det de ville ha av materialet. De viktiga analyserna plockades bort när hälften av texten ströks under mina protester. Det är mycket ovanligt att man i Sverige som forskare blir utsatt för påtryckningar att ändra i sina analyser och är i sig värt att uppmärksammas.

En folkgrupp kan aldrig hållas ansvarig

Brännpunkt 5/2. Läs artikeln på svd.se/brannpunkt

Jag har också anklagats av Rädda Barnen för att ha drivit personliga åsikter i forskningen, men hela projektet skedde i samarbete med Rädda Barnens personal, lokala forskare och kvinnorättsorganisationer i Mellanöstern.

Min forskningsrapport var godkänd för publicering när en ny chef, Sanna Johnson, tillsattes

för regionen. Hon rev upp detta beslut. All korrespondens mellan mig och Rädda Barnen finns nu utlagd på www.nordicdervish.wordpress.com för dem som är intresserad av detaljerna.

Det relevanta är inte om Rädda Barnen har juridisk rätt att göra så här, snarare är det de etiska problemen jag vill uppmärksamma. Hur rimmar beslutet att ta bort min analys med Rädda Barnens värdegrund och antagna heterspolicy?

I artikeln hävdar de att de "verkar för att lagar och praxis" ska ändras för hetersmotiv ses som en "förmildrande omständighet" till våld. Är det inte då ironiskt att min kritik av hur hetersvåld rätt-

färdigas som svartsjukevåld både i lagstiftning och av debattörer just hör till de bitar som tagits bort?

Rädda Barnen påstår att jag håller "en religion, kultur eller folkgrupp" som ansvarig för det hedersrelaterade våldet. En sådan trubbig analys skulle jag aldrig leverera; detta är ren osanning och förtal från Rädda Barnens sida.

Däremot har jag blivit förbjuden av Rädda Barnen att diskutera en patriarkal könsmaktsordning, kulturella normer kring heder och kvinnlig sexualitet, och hur en strikt, religiös sexualmoral kan missbrukas för att legitimera våldet.

Utan dessa element i analysen kan inte komplexiteten i problematiken förstås och förövarna framstår som än värre monster. Rädda Barnens agerande är kontraproduktivt och spelar främlingsfientliga krafter rakt i händerna.

Rädda vuxna räddar inga barn.

PERNILLA OUIS
Fil dr, muslim, forskare och lektor vid Hälsa och Samhälle, Malmö Högskola

FOTO: LARS SÄSTRÖM/SVT